

NEKAJ O SLOVENSKEM VOJAŠKEM NARAŠČAJU

Iz obveznosti, ki nam jih nalaga splošen ljudski odpor, in zaradi sodelovanja pri obrambi smo postali Slovenci v zadnjem času željni znanja o vsem, kar je količkaj v zvezi s to zadevo. Vse preveč so včasih prikrivali vojaške resnice o znanju in pripravah, ker so menili, da je prav tajnost tisto, kar je najvažnejše za uspeh v vojni. Nekaj je resnice na tem.

Če pa razglajamo tajnost, za tem lahko krijemo tudi kakšne svoje napa-ke, zaradi katerih so možne hude pomanjkljivosti in nesreče v vojni. Samo hvala vsega vojaškega brez trohice razmišljanja tudi o težavah je prav tako lahko škodljivo, kot zakrknjena črnogledost, ki lahko že vnaprej potlači tisti pogum, ki naj bi ga imela zmogovita oborožena sila.

Zdi se, da je v vojaških zadevah logika resnice prav tak neizprosni čarovnik, kot je v gospodarstvu in na splošno v družbenem življenju. Če se naučimo gledati na današnje posledice iz preteklih vzrokov, bomo lažje razumeli vzročne zveze členov verige, ki peljejo v prihodnje zmage ali pa tudi v poraze in nesrečo več pokolenj. Vojaška zgodovina je že marsikaj odkrila.

Pred letom dni smo začudeni zvedeli,¹ da Slovenci skoraj nimamo slovenskih mlajših častnikov in podčastnikov v aktivni službi armade. Namesto da bi jih bilo okrog devet odstotkov, kar bi ustrezalo razmerju slovenskega prebivalstva, jih je manj kot dva odstotka. Pravijo, da to onemogoča snovanje vojaških enot slovenske narodnosti, kar bi zdaj armada rada storila.

Potem so se pojavili članki, v katerih so preudarjali od kod to, da ni slovenskih kandidatov za vojaške šole². Ker

je vprašanje slovenskih častnikov v jugoslovanski armadi še vedno navzoče v naši družbi in tudi potrebno, je treba poiskati rešitev, zato navajam vsebino članka, ki sem ga napisal 15. 3., nekaj dni potem ko je izšlo poročilo o deficitarnosti starešin. Članek sem izročil osebno v roke glavnemu uredniku Dela. Ta je obljubil, da ga bodo tiskali, toda članek ni zagledal belega dne. Prepričan sem, da je moje razmišljanje lahko armadi koristno, če bodo poklicani globlje premislili o teh razlogih in ustrezno ukrepali. Ne bom odnehal, temveč bom stalno prikazoval, kaj je glavni moment zmogovitosti ali nezmagovitosti armad v sedanjem času.

Vse manj slovenskih častnikov. V članku, ki je tiskan v Delu dne 11. 3. letos na str. 6., je napisano: če bo šlo tako naprej, bo 1975. leta v armadi le še 2% slovenskih častnikov in podčastnikov, namesto 9%, kolikor bi jih moralo biti, upoštevaše število prebivalstva. 1966. leta pa se je vpisalo v vojaške šole celo le še 1,3%.

Na konferenci koordinacijskega odbora za narodno obrambo v SZDL Ljubljane so kot vzrok, zakaj izostajajo Slovenci, navedli pomanjkljivost, da častniki in podčastniki ob zgodnjih upokojitvah ne dobijo zaposlitve, ker ni urejena prekvalifikacija oziroma šole ne skrbijo zato, da bi že mlad človek dobil še dodaten poklic, ki bi se mu lahko posvetil ob upokojitvi.

Vsiljuje se vprašanje: zakaj potem pri drugih narodnostih ni tega pojava?

gačnik: Dvojezično poveljevanje v Belgiji. TV15. 11. XI. 1970.

S. Kotnik. Teorija in praksa, št. 12. 1970. Dr. Janez Rugel. Teorija in praksa, št. 1. 1970.

O poveljevalnem jeziku NOB Slovenije. (Jezik in slovstvo št. 4. 1969.

Marko Nikezić: »Če kdo ne bi mogel uporabljati svojega jezika v vseh dejavnostih... potem svoje republike ne bi mogel občutiti kot ožje domovine in Jugoslavije ne bi mogel imeti za svojo deželo.« (Teorija in praksa št.12. 1970).

¹ Časopis Delo. 11. 3. 1970. str. 6.

² Karel Leskovec: Več kot nerazumljivo — TV 15, 25. XI. 1970. Bogdan Po-

Srbske narodnosti je celo preseženo število kadrov, okrog 80%.

Bila je tudi misel, da Slovenci mogoče že po naravi nismo nagnjeni k vojaškemu poklicu? Sami so postavili vojsko, skoraj brez vojaškega šolskega znanja ali pa z minimalnim in pokazalo se je, da so bili v vojaških akcijah, udarnosti in še posebej organizacijsko med prvimi in na čelu v jugoslovanskem merilu (bolnišnice, zveze, izpopolnjevanje tehnike, prilagajanje strateških kombinacij položaju na bojišču, propagandno-agitacijsko in politično delo v armadi, urjenje kadrov itd.) Uspehi so pokazali, da so to prave lastnosti, ki jih potrebuje sodobna armada.

Že v avstro-ogrskih polkih so bili Slovenci znani kot prav dobri vojaški strokovnjaki in njihovi polki so uživali splošen sloves po vseh tedanjih bojiščih. Nastop Maistrovih borcev za severno mejo dovolj osvetljuje lepe vojaške lastnosti, iznajdljivost in udarnost, seveda takrat, ko so ljudje živo občutili svoje koristi, slovenske in hkrati jugoslovanske.

Popolnoma nova stran vojaške zgodovine in na višji ravni se je Slovenecem odprla, v NOB, ki je nastala v revolucionarnih bojih za svobodo slovenske državnosti — suverenosti.

Raba slovenskega jezika v vojski nas je postavljala v enakopraven položaj z drugimi narodi in človek se je počutil v njej domače, ponosen kot njen član in odgovoren za njene uspehe. Naravno nagnjenje in sposobnosti ter veselje za vojaški poklic je bilo očitno. Za slovenske enote je bilo dovolj in dobrih kadrov, in sicer vse do konca vojne in tudi še 1945 leta v osrednjih ustanovah.

Potem se je število Slovencev začelo krčiti. Ko so likvidirali slovenske enote, jih razdelili na vse strani, vsa armada pa je prešla na srbohrvaščino, so Slovenci izgubili voljo, da bi služili v vojaških enotah armade. Ne more ga več navdušiti, kot je to bilo prej. Li-

kvidacija slovenskega jezika in skrajno neupoštevanje nesrbskih narodnosti je hkrati tudi zanemarjanje in teptanje najvažnejših pravic, ki so si jih Slovenci priborili in pravno zavarovali v NOB.

Še nekaj misli zaradi presoje, ali je slovenski človek kvaliteten za častniška in podčastniška mesta v armadi. Sodobna armada potrebuje predvsem človeka z velikim čutom odgovornosti za delo, vestnega pri izpolnjevanju nalog, natančnega, nadarjenega za tehniko, razumnega in vztrajnega. Armada je zapleten stroj, ki potrebuje spretne ljudi, uvidevnega človeka, a trdnega in vztrajnega pri premagovanju najhujših preprek, to pa z znanjem in razumom. Lahko bi rekli, velja isto za kadre v gospodarstvu ali katerokoli tehnično, zapleteno in civilizirano delo. Ključ do zmage na bojišču je zelo podoben tistemu, ki pomaga do napredka v razvosti gospodarstva ali sploh družbenega življenja. V sodobni armadi se dobro obnese tisti, kakor tudi na drugih področjih, ki razpolaga predvsem z večjo stopnjo pridnosti. Armade manj razvitih po pravilu daleč zaostajajo za tistimi visoko razvitih industrijskih narodov, in to ne zaradi več mehanizacije, ampak prav zaradi človeka.

Pri učinkovitosti armade imajo veliko veljavo prav organizatorske sposobnosti vodstva. Večnarodnostna armada se temeljito razlikuje od enonarodne. Če bi jo hoteli obravnavati kot enonarodno (kar seveda ni stvarno), bi to bilo ravno tako napak, kot če bi hoteli enačiti učinkovitost preprostega, administrativno vodenega gospodarstva s samoupravljaljskim sistemom, ki upošteva tržne zakonitosti in sprošča vsestransko pobudo in zainteresiranost za čim večji učinek in dohodek. Narodi so naša zakonitost. Ni jih mogoče spraviti s poti, prav tako ne njihovih jezikov. Pri vsaki organizaciji je treba razrešiti tudi jezikovne formule. Pri razdeljevanju in sortiranju ljudi je treba upoštevati vse posebnosti in ne samo

nekateri; pa ravno najvažnejše zane-marjajo.

Povsod se ljudje zaradi lažjega in boljšega opravljanja nalog združujejo po kategorijah, katerih eden važnih kriterijev je — materin jezik. V šolah imajo isti učni jezik slušateljev, na delovnih mestih po delavnicah vlada ravno tako materin jezik delavcev, športna tekmo-vanja so po narodnostih, družba je raz-vrščena na jezikovnem načelu, knjige so pisane v jeziku, ki ugaja bralcem in tako se vsa literatura in kultura ravna po narodnostnem načelu. Para-doksalno pa so naši armadi jeziki v napotje. Ne zna jih zadovoljiti in pravilno ter koristno uporabiti. Njene delovne enote so mešanica raznih je-zikov, sestavljene v nasprotju z logiko, po načelu, ki se je dosedaj povsod slabo obneslo, a najslabše v Jugoslaviji, ko je nastala kritična situacija. Koliko bi pridobila že samo v patriotizmu, če bi se uredila sodobno, upošteva je narod-nostne zahteve.

Ne gre samo za to, da ne koristi. Skr-bi tudi kvaren učinek, ki se pojavlja v odtujevanju ljudi, v nepriljubljenosti in celo sovraštvu, ki ga poraja. Nadal-jne posledice so neuspehi nalog, razni disciplinski posegi in še marsikaj neza-želenega, kar se poraja v mladih ljudeh zaradi nasprotij, ki nastajajo ob privi-legijah in zapostavljanju. Dragoceno ilustracijo in dopolnitev k razmišlja-njem koordinacijskega odbora daje iz-vajanje polkovnika dr. Šivica v Delu z dne 24. julija 1968. leta. Zakaj sloven-ska mladina kljub ugodnostim ne gre v takšno organizacijo? Škoda je za oba, ali krivica ni na mladih.

Pripis:

Vsebina našega članka ne naspro-tuje normalnemu toku, da bi zboljšali razmere z vseh drugih življenjskih vi-dikov vojaških starešin. Hoče pravilno naravnati jezikovno vprašanje, za kate-rega kaže armada, kolikor je znano, premalo posluha ali pa ga z zanikanjem samovoljno obravnava.

Naša dolgoletna opazovanja in pri-merjave so pripeljale do pravih ugo-tovitev. Potrjuje jih tudi rezultat znan-stvenih raziskav o notranji integraciji in kohezivnosti, ki ga je objavil Peter Klinar v članku pod naslovom: Kaj povezuje in ločuje jugoslovanske naro-de? (Teorija in praksa let. 7. št. 4. Ljubljana 1970.) Na str. 539. je struk-tura odgovorov, ki pove prav to, kar trdimo. »Iz teh rezultatov izhaja, da so Slovenci izredno občutljivi za jezikovne probleme«. Trdno je treba snovati na pridobitvah NOB, na skovanem brat-stvu in enotnosti jugoslovanskih naro-dov in na njihovih narodnostnih sorod-nostih. To imamo in treba je to vcep-ljati v zavest.

Kar pa ni urejeno ali je napačno in je torej treba spremeniti, pa je vse tisto, kar naše narode po svoji naravi ločuje. To pa jim brezpogojno moramo priznati, ker je njihovo. Potrebno jim je za svoj razvoj. Odvzemanje pravic ali preusmerjanje v neko »enotnost«, ki ne more biti enotnost, je razdiranje skupnosti narodov. Je enakopravnost jezikov in razmejitve medsebojnih od-nosov na področju načina življenja.

Enakopravnost se bo dala urediti ob polnem priznanju pravic in dosežkov, ki bodo omogočili narodom, da se svo-bodno razvijajo in se izživljajo v svojih mejah, vsak narod in vsaka narodnost, tolerantno v državni skupnosti. V ar-madi morajo biti predvsem priznane deklarirane človeške pravice na mate-rinske jezike in na življenjske nacio-nalnostne delovne navade. Vse to je moč urediti le z vojaškimi enotami, ki priznavajo nacionalne posebnosti. S takšno zadovoljitvijo intimnih narod-nostnih teženj bodo nedvomno izpol-njeni osnovni pogoji za pritok zado-stnega števila kandidatov tudi iz Slove-nije. Znano je tudi, da je mogoče teh-nične ovire odstraniti, tako kot so to storili v armadah drugih podobnih držav.

Jaka Avšič